

MONITORING SIEDLISK PRZYRODNICZYCH

Z UWZGLĘDNIENIEM SPECJALNYCH OBSZARÓW OCHRONY SIEDLISK NATURA 2000

Sprawozdanie z monitoringu siedliska 9190 - Kwaśne dąbrowy w roku 2024

Kwaśna dąbrowa na stanowisku Lisiura (fot. P. Stelter)

Sfinansowano ze środków
**NARODOWEGO FUNDUSZU
OCHRONY ŚRODOWISKA
i GOSPODARKI WODNEJ**

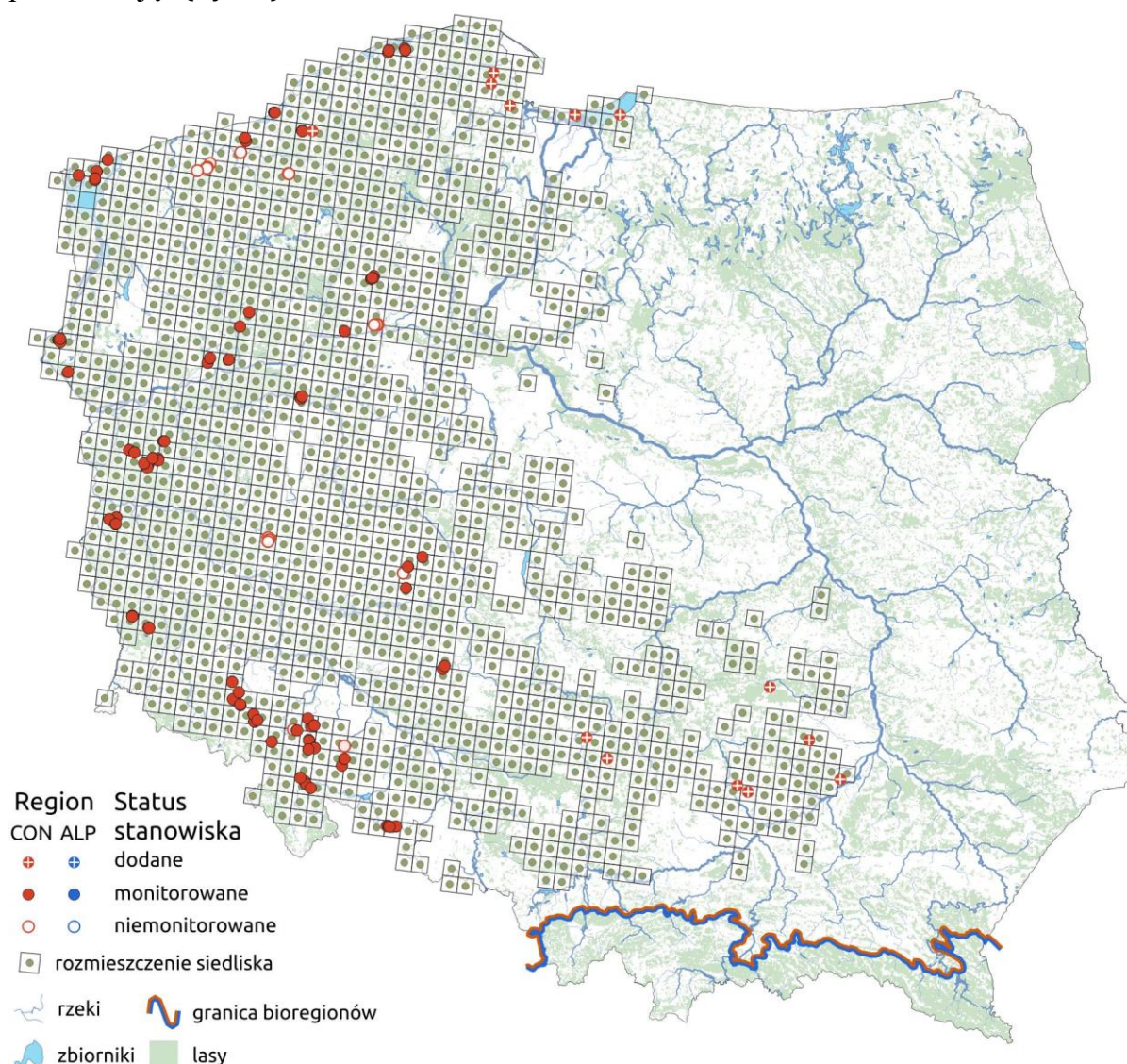
SPIS TREŚCI

1. INFORMACJE OGÓLNE	1
<i>Rozmieszczenie siedliska w regionach biogeograficznych</i>	<i>1</i>
<i>Liczba stanowisk w cyklach monitoringu</i>	<i>2</i>
<i>Terminy badań monitoringowych</i>	<i>2</i>
2. OCENA STANU WSKAŹNIKÓW PARAMETRU STRUKTURA I FUNKCJE.....	2
<i>Region kontynentalny</i>	<i>2</i>
3. OCENA PARAMETRÓW ORAZ STANU OCHRONY SIEDLISKA.....	7
<i>Region kontynentalny</i>	<i>9</i>
4. ANALIZA ODDZIAŁYWAŃ I ZAGROŻEŃ ISTOTNYCH DLA SIEDLISKA.....	10
<i>Region kontynentalny</i>	<i>10</i>
5. INFORMACJA O GATUNKACH OBCYCH.....	11
6. WNIOSKI DOTYCZĄCE DZIAŁAŃ OCHRONNYCH.....	12
7. INFORMACJE DODATKOWE.....	12
8. KOORDYNATORZY, EKSPERCI I WSPÓŁPRACOWNICY	12
9. WYKAZ LITERATURY, DOKUMENTÓW ŹRÓDŁOWYCH	13

1. INFORMACJE OGÓLNE

Rozmieszczenie siedliska w regionach biogeograficznych

Siedlisko występuje tylko w regionie kontynentalnym w zachodniej części kraju na Pomorzu, w Wielkopolsce, na Przedgórzu Sudeckim, Nizinie Śląskiej oraz Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej sięgając na wschód po linię Wisły na południu, a na północy ją przekraczając (Rys. 1).

Rys. 1. Lokalizacja stanowisk monitoringowych (stan na rok 2024) i rozmieszczenie siedliska 9190 wg sprawozdania do Komisji Europejskiej z 2019 r.

Spośród 99 stanowisk 85 zlokalizowanych jest w granicach obszarów Natura 2000. Najwięcej stanowisk występuje na obszarach: PLH080008 Buczyny Łagowsko-Sulęcińskie (6 stanowisk), PLH320019 Wolin i Uznam (5 stanowisk) oraz PLH020037 Góry i Pogórze Kaczawskie (5 stanowisk). Siedlisko to występuje również na terenie trzech parków narodowych: Słowińskiego Parku Narodowego, Drawieńskiego Parku

COPYRIGHT © GIOŚ

PRACA ZLECONA PRZEZ GŁÓWNY INSPEKTORAT OCHRONY ŚRODOWISKA

SFINANSOWANO ZE ŚRODKÓW NARODOWEGO FUNDUSZU OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ

Narodowego oraz Wolińskiego Parku Narodowego. Ponadto stanowiska monitoringowe siedliska 9190 zlokalizowane są w ośmiu rezerwach przyrody: Olszak, Dąbrowa Krzymowska, Świetlista Dąbrowa, Dolina Ilanki, Wąwóz Lipa, Góra Choina, Wierchomińskie Bagno oraz Parkowe.

Liczba stanowisk w cyklach monitoringu

W 2024 roku monitoring prowadzono na 99 stanowiskach (Tab. 1). W tym na 13 stanowiskach prace monitoringowe prowadzono po raz pierwszy. Jednocześnie w porównaniu do poprzedniego cyklu liczba stanowisk monitorowanych była niższa o 1 stanowisko. Badane stanowiska rozmieszczone są w całym zasięgu geograficznym siedliska przyrodniczego.

Tab. 1. Liczba stanowisk siedliska 9190 w poszczególnych cyklach monitoringu

Cykl monitoringu	Rok	Region	Liczba stanowisk		
			monitorowanych	nowych	niemonitorowanych*
2009-2011	2009	CON	43	43	
2009-2011	2010	CON	52	52	
2009-2011	2011	CON	12	12	
2015-2018	2017	CON	100	0	7
2023-2025	2024	CON	99	13	21

* stanowiska monitorowane przez inne instytucje, stanowiska niemonitorowane ze względu na poprawę reprezentatywności i korektę rozmieszczenia stanowisk w sieci PMŚ oraz stanowiska niemonitorowane w przypadku zaniku siedliska na stanowisku.

Terminy badań monitoringowych

Optymalny termin prowadzenia obserwacji terenowych obejmuje okres od czerwca do września (Pawlaczyk 2012). W 2024 roku prace w terenie prowadzono od 4 czerwca do 14 sierpnia 2024 roku.

2. OCENA STANU WSKAŹNIKÓW PARAMETRU STRUKTURA I FUNKCJE

Region kontynentalny

Zgodnie z metodyką monitoringu siedliska (Pawlaczyk 2012) w roku 2024 parametr Specyficzna struktura i funkcje (SSF) oceniono przy wykorzystaniu 16 wskaźników, z których 5 ma status wskaźników kardynalnych (Tab. 2). Wskaźniki kardynalne są najistotniejsze dla utrzymania struktury i funkcji siedliska. Obniżenie oceny któregoś ze wskaźników kardynalnych skutkuje obniżeniem oceny całego parametru.

Tab. 2. Zestawienie ocen wskaźników parametru struktura i funkcje dla siedliska 9190 w 2024 roku (w tabeli podkreślono nazwy wskaźników kardynalnych). Znaczenie ocen: FV – stan właściwy, U1 – stan niezadowolający, U2 – stan zły, XX – stan nieznan

Wskaźnik	Liczba stanowisk z oceną			
	FV	U1	U2	XX
Charakterystyczna kombinacja florystyczna	70	19	10	0
Ekspansywne gatunki obce w podszycie i runie	47	32	20	0
Ekspansywne gatunki rodzime (apofity)	67	23	9	0

COPYRIGHT © GIOŚ

Wskaźnik	Liczba stanowisk z oceną			
	FV	U1	U2	XX
Gatunki dominujące	50	33	16	0
Gatunki obce ekologicznie w drzewostanie	82	11	6	0
Gatunki obce geograficznie w drzewostanie	81	5	13	0
Inne zniekształcenia (rozjeżdżenie, wydeptanie, zaśmiecenie)	80	14	5	0
Martwe drewno	29	16	54	0
Martwe drewno leżące lub stojące >3 m długości i >50 cm grubości	27	15	57	0
Naturalne odnowienie dębu	38	55	6	0
Stan kluczowych dla różnorodności biologicznej gatunków lokalnie typowych dla siedliska	4	0	0	95
Struktura pionowa i przestrzenna drzewostanu	45	46	7	1
Udział dębu w drzewostanie	68	27	4	0
Udział sosny w drzewostanie	74	19	6	0
Wiek drzewostanu	67	30	2	0
Zniszczenia runa i gleby związane z pozyskaniem drewna	85	12	2	0

Wskaźnik: Charakterystyczna kombinacja florystyczna

Wskaźnik kardynalny, który opisowo wyraża odkształcenia składu gatunkowego runa względem lokalnie typowych, dojrzałych fitocenoz. Jakikolwiek zniekształcenia składu gatunkowego runa są powodem obniżenia oceny. W 2024 stan właściwy (FV) w ramach opisywanego wskaźnika stwierdzono na 71% stanowisk, U1 (niezadowolający) na 19%, a U2 na 10%. W odniesieniu do poprzedniego cyklu (2017 rok) wzrósł udział stanowisk z oceną FV o 14% i zmniejszył się udział stanowisk z oceną U1 również o 14%. Udział stanowisk ocenionych na U2 pozostał na tym samym poziomie.

Wskaźnik: Ekspansywne gatunki obce w podszycie i runie

W ramach wskaźnika oceniana jest obecność gatunków obcych wykazujących lokalne tendencje do rozprzestrzeniania się. Stan właściwy wymaga by na stanowisku monitoringowym takie gatunki nie występowały. Stan siedliska opisywany przy użyciu tego wskaźnika w 2024 roku był właściwy na 48% stanowisk, niezadowolający na 32% i zły na 20% stanowisk. Udział stanowisk z oceną FV zmniejszył się w porównaniu do poprzedniego cyklu o 24%, a udział stanowisk z oceną U2 zwiększył się o 10%. Najczęstszym gatunkiem obcym stwierdzanym w obu nawrotach był niecierpek drobnokwiatowy oraz czeremcha amerykańska.

Wskaźnik: Ekspansywne gatunki rodzime (apofity)

W ramach wskaźnika oceniany jest stan ochrony siedliska pod względem występowania ekspansywnych gatunków rodzimych, którymi zazwyczaj są gatunki porębowe. Ocena w ramach wskaźnika ulega obniżeniu tylko w przypadku gdy apofity wykazują tendencję do ekspansji. Stan siedliska opisywany przy użyciu tego wskaźnika jest właściwy na 68% stanowisk, niezadowolający na 23% i zły na 9% stanowisk. Udział stanowisk z oceną FV zmniejszył się w porównaniu do poprzedniego cyklu o 3%, a udział stanowisk

z oceną U1 zwiększył się również o 3%. Udział stanowisk ocenionych na U2 pozostał na tym samym poziomie.

Wskaźnik: Gatunki dominujące

Wskaźnik kardynalny oceniający występowanie we wszystkich warstwach fitocenozy gatunków typowych dla siedliska. We właściwym stanie ochrony wymagana jest dominacja w każdej z warstw gatunków typowych dla naturalnych fitocenoz dąbrów oraz zachowanie naturalnych stosunków ilościowych. Stan siedliska opisywany przy użyciu tego wskaźnika w 2024 roku był właściwy na 51% stanowisk, niezadowolający na 33% i zły na 16% stanowisk. Oznacza to, że udział stanowisk z oceną FV zmniejszył się w porównaniu do poprzedniego cyklu o 2%, a udział stanowisk z oceną U1 zwiększył się również o 2%. Udział stanowisk ocenionych na U2 pozostał na tym samym poziomie.

Wskaźnik: Gatunki obce ekologicznie w drzewostanie

Wskaźnik opisuje stopień zniekształcenia siedliska przez obecność gatunków naturalnie nie występujących w kwaśnych dąbrowach jak np. jawor, lipa. W stanie właściwym tolerowany jest udział tych gatunków do 10%. Stan siedliska opisywany przy użyciu tego wskaźnika w 2024 roku był właściwy na 83% stanowisk, niezadowolający na 11% i zły na 6% stanowisk. Oznacza to, że udział stanowisk ocenionych na FV zmniejszył się o 3% w porównaniu do roku 2017, a udział stanowisk ocenionych na U2 zwiększył się w tym samym okresie o 1%.

Wskaźnik: Gatunki obce geograficznie w drzewostanie

Wskaźnik kardynalny oceniający stopień zniekształcenia siedliska poprzez obecność w drzewostanie gatunków obcych geograficznie, również rodzimych ale występujących poza naturalnym zasięgiem. W stanie właściwym tolerowany jest udział gatunków obcych poniżej 1% tylko pod warunkiem braku uch odnowienia. Stan siedliska opisywany przy użyciu tego wskaźnika w 2024 roku był właściwy na 82% stanowisk, niezadowolający na 5% i zły na 13% stanowisk. Oznacza to, że udział stanowisk ocenionych na FV zmniejszył się o 4% w porównaniu do roku 2017, a udział stanowisk ocenionych na U2 zwiększył się w tym samym okresie o 7%. Najczęstszym gatunkiem obcym w drzewostanie stwierdzanym w obu nawrotach był świerk pospolity i dąb czerwony.

Wskaźnik: Inne zniekształcenia (rozjeżdżenie, wydeptanie, zaśmiecenie)

Wskaźnik ocenia intensywność oddziaływań wynikających z różnych form użytkowania płatu siedliska jak i presji bezpośrednio na nie oddziałujących. Stan właściwy wymaga by w danym płacie siedliska zniekształcenia nie były obserwowane. W 2024 roku stan siedliska opisywany przy użyciu tego wskaźnika był właściwy na 81% stanowisk, niezadowolający na 14% stanowisk, a zły na 5% stanowisk. Nie odnotowano stanowisk w złym stanie ochrony. Oznacza to, że udział stanowisk ocenionych na FV zmniejszył się o 8% w porównaniu do roku 2017, a udział stanowisk ocenionych na U2 zwiększył się w tym samym okresie o 2%.

COPYRIGHT © GIOŚ

PRACA ZLECONA PRZEZ GŁÓWNY INSPEKTORAT OCHRONY ŚRODOWISKA

SFINANSOWANO ZE ŚRODKÓW NARODOWEGO FUNDUSZU OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ

Wskaźnik: Martwe drewno

Wskaźnik ocenia zasoby martwego drewna na stanowisku monitoringowym. Stan właściwy wymaga by miąższość martwego drewna na stanowisku była powyżej 20 m³/ha. Stan siedliska opisywany przy użyciu tego wskaźnika w 2024 roku był właściwy na 29% stanowisk, niezadowalający na 16% i zły na 55% stanowisk. Oznacza to, że udział stanowisk ocenionych na FV zwiększył się o 3% w porównaniu do roku 2017, a udział stanowisk ocenionych na U2 z o 7%.

Wskaźnik: Martwe drewno leżące lub stojące >3 m długości i >50 cm grubości

Wskaźnik kardynalny oceniający obecność martwego drewna wielkowymiarowego będącego mikrosiedliskiem dla wyspecjalizowanych organizmów związanych z martwym drewnem. Stan właściwy wymaga obecności powyżej 5 szt./ha martwego drewna wielkowymiarowego. W 2024 roku stan siedliska opisywany przy użyciu tego wskaźnika był właściwy na 27% stanowisk, niezadowalający na 15%, a zły na 58% stanowisk. Względem poprzedniego cyklu monitoringu (2017 rok) nastąpiło zwiększenie udziału stanowisk ocenionych na FV o 5% i zmniejszenie udziału stanowisk ocenionych na U2 o 2%.

Wskaźnik: Naturalne odnowienie dębu

Wskaźnik ocenia odkształcenia struktury siedliska polegające na braku obecności odnowienia naturalnego dębu. Stan właściwy wymaga liczego, nie pojedynczego odnowienia dębu. W 2024 roku stan siedliska opisywany przy użyciu tego wskaźnika był właściwy na 38% stanowisk, niezadowalający na 56% stanowisk i zły na 6% stanowisk. Udział stanowisk z oceną FV zwiększył się w porównaniu do poprzedniego cyklu o 1%, a udział stanowisk z oceną U2 zmniejszył się o 8%.

Wskaźnik: Stan kluczowych dla różnorodności biologicznej gatunków lokalnie typowych dla siedliska

Wskaźnik, umożliwiający wyrażenie dodatkowego aspektu stanu ochrony siedliska – jego zdolności do utrzymywania gatunków lokalnie typowych dla siedliska, a ważnych dla różnorodności biologicznej (chronionych, zagrożonych, rzadkich). Stan siedliska wszystkich lokalnie ważnych gatunków powinien być właściwy by móc ocenić ten wskaźnik na FV. W cyklach monitoringu na większości stanowisk wskaźnik z powodu braku wystarczających danych oceniono na XX – stan nieznany

Wskaźnik: Struktura pionowa i przestrzenna drzewostanu

Wskaźnik ocenia stopień uproszczenia struktury drzewostanu w wyniku prowadzenia gospodarki leśnej. Stan właściwy wymaga by struktura drzewostanu była zróżnicowana, ale minimum 50% powierzchni powinno być pokryte przez zwarty drzewostan. W 2024 roku stan siedliska opisywany przy użyciu tego wskaźnika był właściwy na około 46% stanowisk, niezadowalający na około 46%, zły na 7% stanowisk i na 1% stanowisk nieznany (XX). Względem poprzedniego cyklu monitoringu (2017 rok) nastąpiło

zmniejszenie udziału stanowisk ocenionych na FV o 3% i zwiększenie udziału stanowisk ocenionych na U1 i U2 o 1% każde. W poprzednim cyklu nie odnotowano ocen XX.

Wskaźnik: Udział dębu w drzewostanie

Wskaźnik kardynalny oceniający skład gatunkowy drzewostanu pod kątem występowania dębu – gatunku stanowiącego o specyfice kwaśnych dąbrów. Stan właściwy wymaga by udział dębu w drzewostanie przekraczał 70% (40% w przypadku brzożowo-dębowych lasów nadmorskich). W 2024 roku stan siedliska opisywany przy użyciu tego wskaźnika był właściwy na 69% stanowisk, niezadowolający na 27% stanowisk i zły na 4% stanowisk. Udział stanowisk z oceną FV zmniejszył się w porównaniu do poprzedniego cyklu o 4%, a udział stanowisk z oceną U2 o 7%. Natomiast wzrósł o 11% udział stanowisk z oceną U1.

Wskaźnik: Udział sosny w drzewostanie

W ramach wskaźnika oceniany jest stopień zaburzenia struktury gatunkowej drzewostanu w wyniku pinetyzacji. Stan właściwy wymaga by udział sosny w drzewostanie nie przekraczał 10% (40% w przypadku brzożowo-dębowych lasów nadmorskich). W 2024 roku stan siedliska opisywany przy użyciu tego wskaźnika był właściwy na 75% stanowisk, niezadowolający na 19% stanowisk i zły na 6% stanowisk. W porównaniu do poprzedniego cyklu udział stanowisk z oceną FV pozostał bez zmian, zmniejszył się o 2% udział stanowisk z oceną U2 i wzrósł o 2% udział stanowisk z oceną U1.

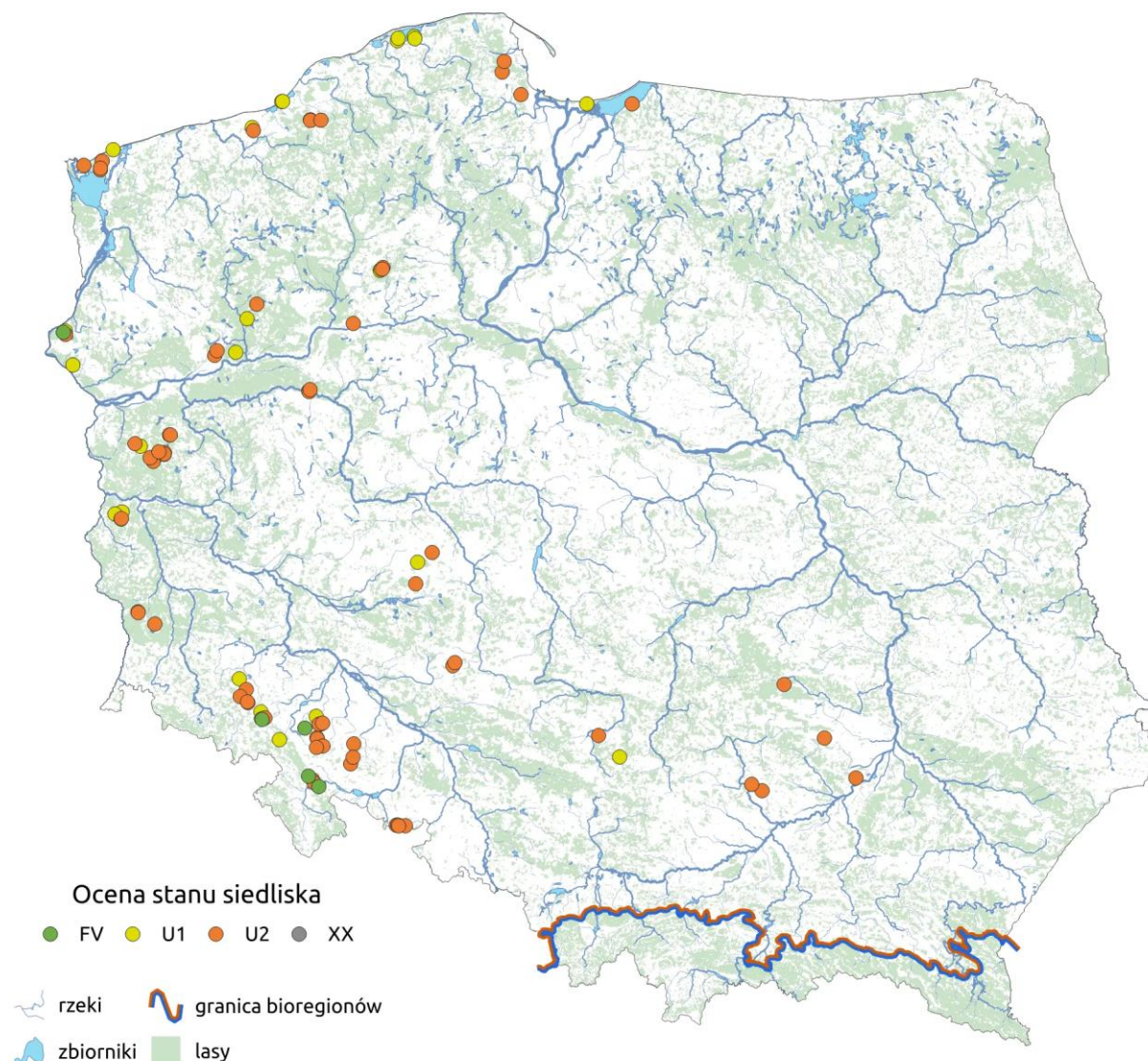
Wskaźnik: Wiek drzewostanu

Wskaźnik wyraża dojrzałość fitocenozy, mierzoną w uproszczony sposób wiekiem drzew budujących drzewostan. W stanie właściwym udział drzew starszych niż 100 lat powinien przekraczać 10%. W 2024 roku stan siedliska opisywany przy użyciu tego wskaźnika był właściwy na 68% stanowisk, niezadowolający na 30%, a zły na 2% stanowisk. Względem poprzedniego cyklu monitoringu (2017 rok) nastąpiło zwiększenie udziału stanowisk ocenionych na FV o 8%. Udział stanowisk ocenionych na U1 i U2 zmniejszył się w każdym przypadku o 4%.

Wskaźnik: Zniszczenia runa i gleby związane z pozyskaniem drewna

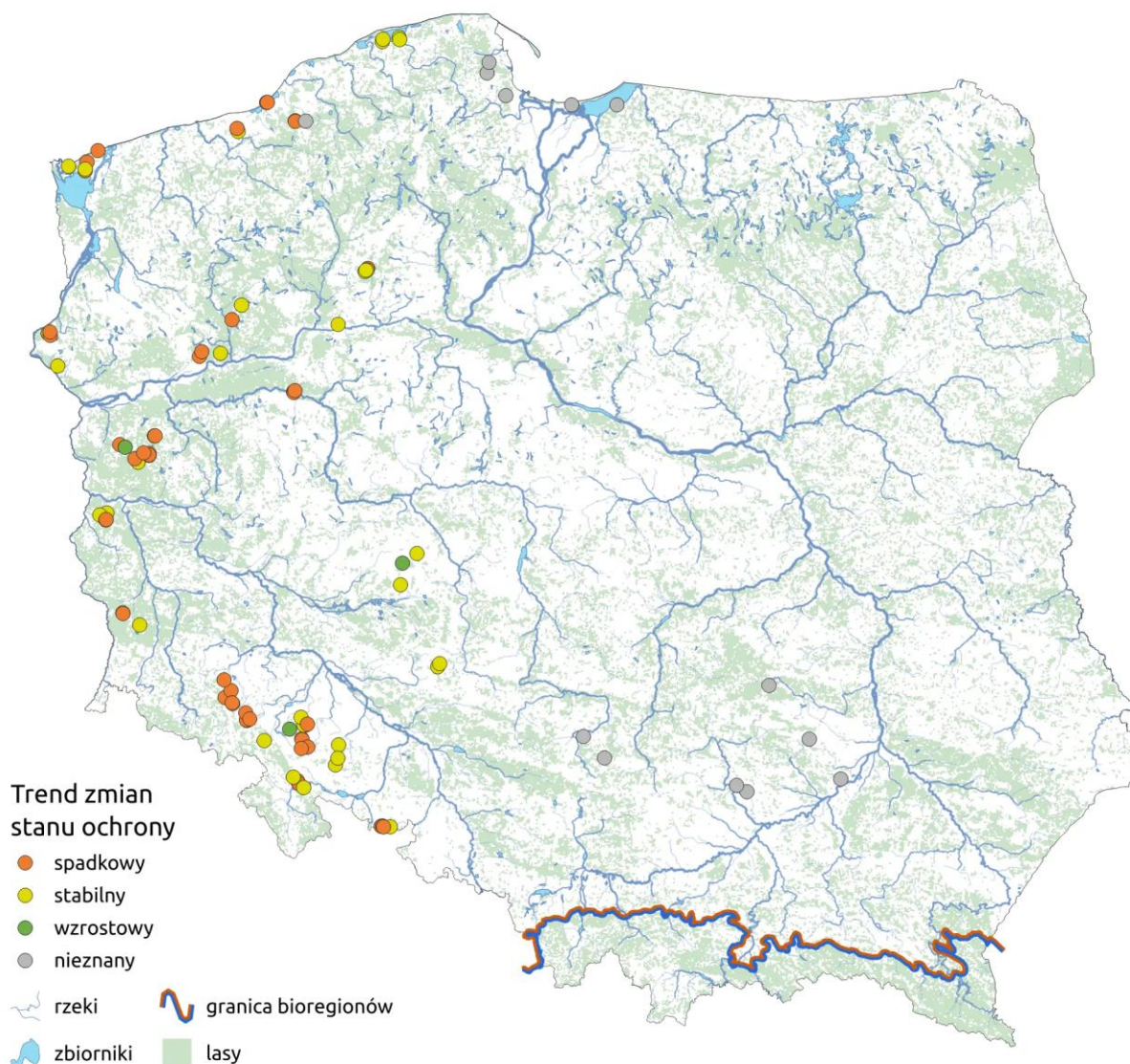
Wskaźnik uwzględnia nie samo pozyskiwanie drewna i obecność pniaków, ale intensywność presji na runo i powierzchnię gleby wskutek zrywki, a także zniszczenia podszytu i podrostu. Stan właściwy w ramach ocenianego wskaźnika wymaga braku opisywanych uszkodzeń. W 2024 roku stan siedliska opisywany przy użyciu tego wskaźnika był właściwy na 86% stanowisk, niezadowolający na 12%, a zły na 2% stanowisk. Względem poprzedniego cyklu monitoringu (2017 rok) nastąpiło zmniejszenie udziału stanowisk ocenionych na FV o 8% i zwiększenie udziału stanowisk ocenionych na U1 i U2 o kolejno 6% i 2%.

3. OCENA PARAMETRÓW ORAZ STANU OCHRONY SIEDLISKA

Rys. 2. Ocena stanu ochrony siedliska 9190 na stanowiskach w roku 2024

W roku 2024 ogólny stan ochrony siedliska przyrodniczego został oceniony jako właściwy (FV) zaledwie na 5% stanowisk monitoringowych, na 26% stanowisk był on niezadowolający (U1), a na 69% stanowisk zły (U2). Najlepiej zachowane płyty siedliska występują głównie w okolicach Wałbrzycha i Kłodzka, natomiast stanowiska w niewłaściwym stanie ochrony rozproszone są na całym obszarze zasięgu siedliska przyrodniczego (Rys. 2).

Rys. 3. Trend zmian w ocenach stanu ochrony siedliska 9190 na stanowiskach

Trend określono jako nachylenie prostej regresji, wyznaczonej na podstawie przekodowanych wartości oceny stanu ochrony siedliska odnotowanej na stanowisku w poszczególnych latach monitoringu. Ocenom stanu ochrony przypisano wartości numeryczne: FV=1, U1=0, U2=-1, XX=brak wartości. Nachylenia prostej regresji mniejsze od -0,05 uznano za spadek oceny stanu ochrony siedliska w czasie, natomiast nachylenia większe od 0,05 uznano za wzrost oceny. Przy nachyleniach prostej regresji pomiędzy -0,05 a 0,05 uznawano oceny za stabilne. Trendu nie określono w przypadku stanowisk, którym przypisano mniej niż 2 wartości numeryczne oceny stanu ochrony siedliska.

Trend zmian stanu ochrony siedliska określono dla 86 stanowisk monitoringowych w regionie biogeograficznym kontynentalnym dla których w roku 2024 powtórzono obserwacje (13 stanowisk monitorowano po raz pierwszy). Ocena ogólna stanu ochrony siedliska przyrodniczego wykazuje stabilny trend na 28 stanowiskach (około 33%), wzrostowy zaledwie na 5 stanowiskach (6%) i spadkowy aż na 55 stanowiskach (około 62%). Negatywny trend stanu ochrony siedliska możemy zaobserwować zwłaszcza przy zachodniej granicy kraju. Największe zagęszczenie stanowisk wykazujących negatywny trend zmian stanu ochrony występuje w okolicach Legnicy, Wrocławia i Zielonej Góry.

COPYRIGHT © GIOŚ

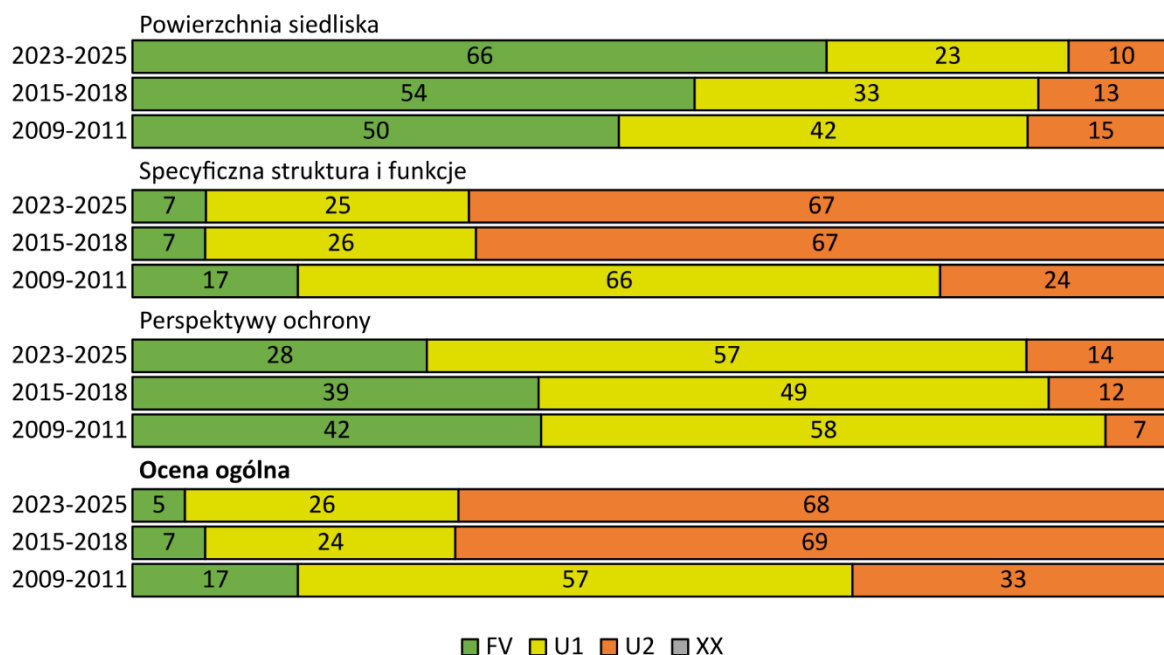
PRACA ZLECONA PRZEZ GŁÓWNY INSPEKTORAT OCHRONY ŚRODOWISKA

SFINANSOWANO ZE ŚRODKÓW NARODOWEGO FUNDUSZU OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ

Powierzchnie z stabilnym trendem stanu ochrony rozproszone są w całym zasięgu występowania siedliska, a powierzchnie wykazujące trend wzrostowy zlokalizowane są w okolicach Wałbrzycha, Sulęcina, Krotoszyna i Gryfina (Rys. 3).

Region kontynentalny

Zestawienie ocen parametrów i oceny ogólnej stanu ochrony siedliska przyrodniczego na stanowiskach monitoringowych typu siedliska przyrodniczego 9190 w regionie kontynentalnym z wszystkich cykli monitoringu, przedstawiono na Rys. 4.

Rys. 4. Liczba stanowisk siedliska 9190 w poszczególnych cyklach monitoringu wg oceny parametrów

Parametr: Powierzchnia siedliska

Udział stanowisk monitoringowych z oceną FV parametru systematycznie wzrasta. Obecnie wynosi on około 67% i jest większy względem poprzedniego cyklu o 13%. Równocześnie obserwowane jest zmniejszanie się udziału stanowisk z oceną U1 i U2 do poziomu kolejno 23% i 10% w 2024 roku. Oznacza to zmniejszenie się udziału liczby stanowisk z oceną U1 względem poprzedniego cyklu o 10%, a z oceną U2 o 3%.

Parametr: Specyficzna struktura i funkcje

W 2024 roku udział stanowisk w stanie właściwym wyniósł 7%, udział stanowisk z oceną U1 stanowi około 25% stanowisk, a z oceną U2 około 68% stanowisk. W odniesieniu do poprzedniego cyklu monitoringowego wystąpiły nieznaczne zmiany w strukturze ocen parametru na stanowiskach. Obserwowana różnica w rozkładzie ocen parametru pomiędzy pierwszym a ostatnim cyklem monitoringu wynika ze zmian w metodyce, a nie rzeczywistych zmian w strukturze i funkcjach siedliska. W pierwszym

cyklu wskaźnik opisujący zasoby martwego drewna wielkowymiarowego nie miało rangi wskaźnika kardynalnego. Obecnie wskaźnik ten determinuje ocenę parametru.

Parametr: Perspektywy ochrony

Obserwowany jest systematyczny wzrost udziału stanowisk z oceną U2 parametru z 6,5% w pierwszym cyklu monitoringu do 14% w 2024 roku. Udział stanowisk ocenionych na U1 podlega stosunkowo niewielkim wahaniom i obecnie wynosi ok. 59%. Względem poprzedniego cyklu odnotowano również zmniejszenie udziału stanowisk z oceną FV o 11% do poziomu 28%. Powodem obniżania ocen parametru są obserwowane zaawansowane procesy sukcesyjne w kierunku gradu i buczyn.

Ocena ogólna – stan ochrony siedliska

Udział stanowisk we właściwym stanie ochrony systematycznie maleje z każdym kolejnym cyklem monitoringowym. W 2024 roku udział stanowisk z oceną FV wynosi zaledwie 5% i jest niższy o 2% względem poprzedniego cyklu. Udział stanowisk z oceną U2 nie zmienił się względem poprzedniego cyklu i wynosi 69%. Nieznacznie wzrósł udział stanowisk ocenionych na U1 z 24% w 2017 roku do 26% w 2024 roku. Ocena ogólna jest determinowana głównie przez parametr struktura i funkcje oraz w mniejszym stopniu perspektywy ochrony.

Wyprowadzenie ocen parametrów i oceny ogólnej dla regionu biogeograficznego

Ocenę poszczególnych parametrów oraz ogólną ocenę stanu ochrony siedliska przyrodniczego w regionie biogeograficznym alpejskim oparto na następujących wartościach progowych:

- ocena FV – $\geq 50\%$ stanowisk ocena FV i $\leq 20\%$ stanowisk ocena U2;
- ocena U1 – dowolna inna kombinacja;
- ocena U2 – $\geq 33\%$ stanowisk ocena U2.

Ocena siedliska w skali regionu kontynentalnego

Powierzchnia siedliska - FV (FV – 67%, U1 – 23%, U2 – 10%)

Specyficzna struktura i funkcje – U2 (FV – 7%, U1 – 25%, U2 – 68%)

Perspektywy ochrony – U1 (FV – 28%, U1 – 58%, U2 – 14%)

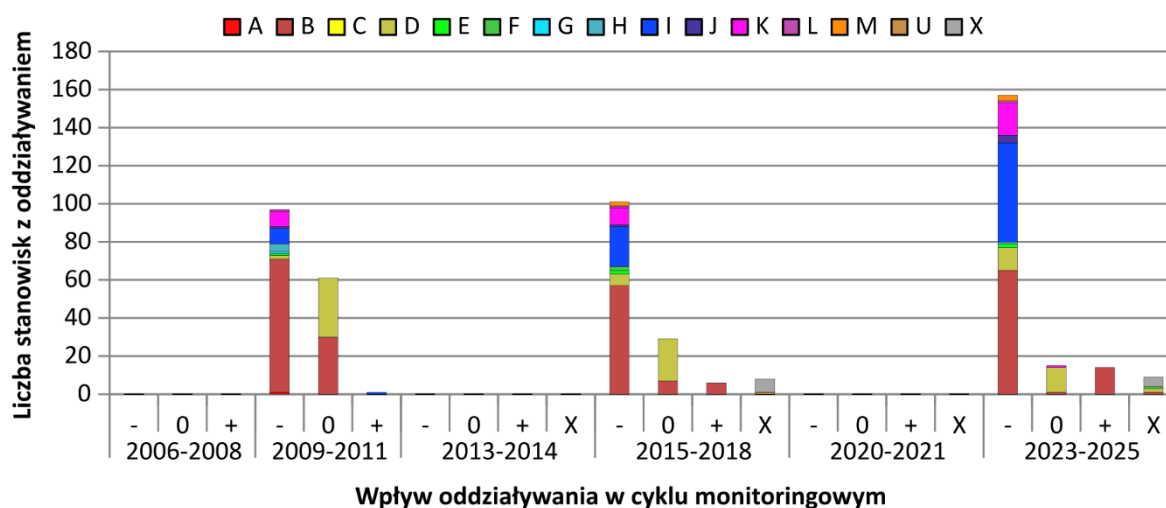
Ocena ogólna – U2 (FV – 5%, U1 – 26%, U2 – 69%)

4. ANALIZA ODDZIAŁYWAŃ I ZAGROŻEŃ ISTOTNYCH DLA SIEDLISKA

Region kontynentalny

We wszystkich cyklach monitoringu spośród oddziaływań dominowały oddziaływania ujemne (Rys. 5). Ich liczba wzrosła w ostatnim cyklu względem poprzedniego o około 60%. Dwa ostatnie cykle wyróżnia większy udział oddziaływań dodatnich względem pierwszego cyklu monitoringu. Systematycznie maleje procentowy udział ujemnych oddziaływań z grupy Leśnictwo (B), w tym zwłaszcza usuwanie martwych i

umierających drzew (62 stanowiska). Coraz bardziej istotną grupą oddziaływań stają się nierodzące gatunki zaborcze (I01), które w 2024 roku odnotowano już na 47 stanowiskach. Jest to wynik ekspansji w siedlisku niecierpka drobnokwiatowego, i czeremchy amerykańskiej. Oprócz wyżej wymienionych odnotowano oddziaływania z zakresu biotycznych i abiotycznych procesów naturalnych (K) obejmujące głównie naturalną sukcesję siedlisk, a także z grupy D (transport i sieci komunikacyjne) skutkujące fragmentacją siedliska oraz związane z zaśmiecaniem, wydeptywaniem i rozprzestrzenianiem się gatunków obcych.

Rys. 5. Liczba stanowisk siedliska 9190 w regionie kontynentalnym wg oddziaływań i ich wpływu oraz cyklu monitoringowego

Kod grupy oddziaływań: A - rolnictwo; B - leśnictwo; C - górnictwo, wydobywanie surowców i produkcja energii; D - transport i sieci komunikacyjne; E - urbanizacja, budownictwo mieszkaniowe i handlowe; F - użytkowanie zasobów biologicznych inne niż rolnictwo i leśnictwo; G - ingerencja i zakłócenia powodowane przez działalność człowieka; H - zanieczyszczenia; I - inne problematyczne zaborcze gatunki i geny; J - modyfikacje systemu naturalnego; K - biotyczne i abiotyczne procesy naturalne (z wyłączeniem katastrof naturalnych); L - zjawiska geologiczne, katastrofy naturalne; M - zmiana klimatu; U - nieznane zagrożenie lub nacisk; X - brak zagrożeń i nacisków.

5. INFORMACJA O GATUNKACH OBCYCH

W 2024 roku na monitorowanych stanowiskach stwierdzono występowanie 15 gatunków obcych (Tab.3). Najliczniej występującym gatunkiem były niecierpek drobnokwiatowy *Impatiens parviflora* (28% stanowisk). W dalszej kolejności są to czeremcha amerykańska *Padus serotina* (24% stanowisk) oraz dąb czerwony *Quercus rubra* (7%) i daglezia zielona *Pseudotsuga menziesii* (5%). Frekwencja pozostałych gatunków obcych nie przekracza 5%, a 9 gatunków stwierdzono tylko na pojedynczych stanowiskach. Nie potwierdzono występowania 4 gatunków odnotowywanych w przeszłości z frekwencją poniżej 5%. W odniesieniu do czeremchy amerykańskiej, niecierpka drobnokwiatowego, dębu czerwonego i robinii akacjowej obserwowany jest systematyczny wzrost frekwencji tych gatunków.

COPYRIGHT © GIOŚ

PRACA ZLECONA PRZEZ GŁÓWNY INSPEKTORAT OCHRONY ŚRODOWISKA

SFINANSOWANO ZE ŚRODKÓW NARODOWEGO FUNDUSZU OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ

Tab. 3. Liczba stanowisk siedliska 9190, na których stwierdzono gatunki obce wg cykli monitoringu

nazwa polska	Gatunek nazwa łacińska	Cykl monitoringu		
		2006- 2008	2020- 2021	2023- 2025
Bez pospolity	<i>Syringa vulgaris</i>			1
Czeremcha amerykańska	<i>Padus serotina</i>	5	19	24
Daglezja zielona	<i>Pseudotsuga menziesii</i>		3	5
Dąb czerwony	<i>Quercus rubra</i>	3	4	7
Krzywoszczeć przywłoka	<i>Campylopus introflexus</i>		1	1
Nawłóć kanadyjska	<i>Solidago canadensis</i>			1
Nawłóć późna	<i>Solidago gigantea</i>			1
Niecierpek drobnokwiatowy	<i>Impatiens parviflora</i>	22	21	28
Przymiotno kanadyjskie	<i>Conyza canadensis</i>		1	1
Rdestówka powojowata	<i>Fallopia convolvulus</i>		2	2
Robinia akacyjowa	<i>Robinia pseudacacia</i>	2	3	4
Sit chudy	<i>Juncus tenuis</i>	1		
Sosna wejmutka	<i>Pinus strobus</i>			1
Szczawik Dillena	<i>Oxalis dillenii</i>	2	1	
Szczawik rożkowaty	<i>Oxalis corniculata</i>		1	1
Tawuła kutnerowata	<i>Spiraea tomentosa</i>		1	
Uczep amerykański	<i>Bidens frondosa</i>		1	1
Werbena pospolita	<i>Verbena officinalis</i>		4	
Winobluszcz zaroślowy	<i>Parthenocissus inserta</i>			1

6. WNIOSKI DOTYCZĄCE DZIAŁAŃ OCHRONNYCH

Proponowane w ramach monitoringu działania ochronne dotyczą głównie pozostawianie martwego drewna w siedlisku oraz pozostawianie odnowienia naturalnego. Proponowane jest również usuwanie gatunków obcych, głównie czeremchy amerykańskiej, ale również gatunków obcych ekologicznie przechodzących zarówno z grądów jak wprowadzanych niegdyś celowo (świerk, sosna).

7. INFORMACJE DODATKOWE

Ekosystemy kwaśnych dąbrów mogą z powodzeniem funkcjonować bez pomocy człowieka, choć nie potrafimy wówczas dokładnie przewidzieć kierunku ich przemian. W kilku obiektach w środkowej Europie, gdzie dąbrowy są od kilkadziesiąt lat biernie chronione, znajdują się one obecnie we właściwym stanie ochrony. Doświadczenia te sugerują, że ochrona bierna jest w wielu wypadkach dobrym sposobem ochrony kwaśnych dąbrów.

8. KOORDYNATORZY, EKSPERCI I WSPÓŁPRACOWNICY

Koordinator główny: Radosław Gawryś

Koordinator krajowy: Michał Chudzicki

COPYRIGHT © GIOŚ

PRACA ZLECONA PRZEZ GŁÓWNY INSPEKTORAT OCHRONY ŚRODOWISKA

SFINANSOWANO ZE ŚRODKÓW NARODOWEGO FUNDUSZU OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ

Eksperci: Daniel Kutera, Jakub Wyka, Jan Staroń, Karolina Olszanowska-Kuńska, Krzysztof Ziarnik, Łukasz Marciniak, Marcin Wiklicki, Mateusz Bieniek, Paweł Orzełek, Paweł Pech, Paweł Stelter, Paweł Walczewski, Radosław Parkoła, Tomasz Adamski, Tomasz Kowalczyk

9. WYKAZ LITERATURY, DOKUMENTÓW ŹRÓDŁOWYCH

- Baza danych obszarów Natura 2000 Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska.
- Pawlaczyk P. 2012. 9190 Kwaśne dąbrowy (*Quercetea robori-petraeae*). W: W. Mróz red.. Monitoring siedlisk przyrodniczych. Przewodnik metodyczny. Cz. I., GIOŚ, Warszawa: 272-291.
- Państwowy Monitoring Środowiska. Główny Inspektorat Ochrony Środowiska. Monitoring gatunków i siedlisk przyrodniczych. <http://siedliska.gios.gov.pl>
- System Informatyczny Monitoringu Gatunków i Siedlisk Przyrodniczych GIOŚ (SI MGSP).